

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์คิดขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ภาษาจึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นสื่อติดต่อระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบความคิด และการรับรู้ของคนในสังคมให้เป็นที่ยอมรับในหมู่คนส่วนใหญ่อีกด้วย นอกจากนี้ภาษายังเป็นเหมือนเครื่องบันทึกวัฒนธรรมของสังคมซึ่งได้สะท้อนให้เห็นความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของคนในชาติที่ได้สั่งสม และสืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาช้านาน ดังตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์เรื่องความเป็นชาติโดยแท้จริง ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ม.ป.ป.) สรุปได้ว่า

ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่นและไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันหรือแน่นแฟ้นยิ่งไปกว่าพูดภาษาเดียวกัน รัฐบาลทั้งปวงย่อมรู้สึกในข้อนี้ยิ่งยู่ดี เพราะฉะนั้นรัฐบาลใดที่ต้องการปกครองชนชาติต่างภาษา จึงต้องพยายามตั้งโรงเรียนและออกบัญญัติบังคับให้ชนต่างภาษาเรียนภาษาของผู้ปกครอง แต่ความคิดเห็นเช่นนี้มิใช่จะสำเร็จตามปรารถนาของรัฐเสมอก็หามิได้ แต่ถ้ายังจัดการแปลงภาษาไม่สำเร็จอยู่ตราบใด ก็แปลว่าผู้พูดภาษากับผู้ปกครองนั้นยังไม่เชื่ออยู่ตราบนั้น และยังจะเรียกว่าเป็นชาติเดียวกับมหาชนพื้นเมืองไม่ได้อยู่ตราบนั้น ภาษาเป็นสิ่งที่ยังอยู่ในใจมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น

อย่างไรก็ตามแม้ว่าภาษาไทยจะเป็นภาษาประจำชาติที่ชาวไทยทุกคนต่างภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ภาษาเองย่อมมีการแปรไปได้ตามสภาพท้องถิ่นในแต่ละภาพ ดังจะเห็นได้จากภาษาถิ่นย่อยที่ใช้พูดกระจายกันอยู่ทั่วไปด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการในฐานะผู้จัดการศึกษาให้แก่ชาติ จึงได้กำหนดให้ภาษาไทย เป็นภาษาที่ใช้บังคับสอนในทุกระดับการศึกษาของรัฐ ดังแนวนโยบายการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2535 ข้อ 9 ที่ว่า "ส่งเสริมให้

ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนทั่วไปมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยถูกต้องและเหมาะสม เพื่อสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์ และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้และเพื่อสร้างรักษาวัฒนธรรม"

การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่มุ่งวางจากรากฐาน ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ความรู้และความสามารถพื้นฐานและให้สามารถคง การอ่านออกเขียน และคำนวณได้ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) มีหลักสูตรประถมศึกษาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งกำหนดวิชาภาษาไทยไว้ในกลุ่มทักษะที่เป็น เครื่องมือการเรียนรู้เพื่อที่จะให้นักเรียนเรียนภาษาไทยเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตร ที่ปรับปรุงเพื่อมุ่งคุณภาพของตัวผู้เรียนมากที่สุด มีการปรับปรุงทั้งตัวหลักสูตรเพื่อให้ชัดเจนในการนำไป ปฏิบัติ โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนชัดเจนในเนื้อหา/กิจกรรม ด้านการจัดการเรียน การสอนเน้นการสอนโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ หรือการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน ในการวัดผลและประเมินผลเน้นการใช้ ข้อทดสอบโดยการเขียนตอบให้มากขึ้น (สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2, ม.ป.ป.) ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่พัฒนาการทางภาษาทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล (กรมวิชาการ, 2532)

และเนื่องจากผลการประเมินความสามารถทางภาษา ของนักเรียนในกลุ่มทักษะภาษาไทย ทุกระดับชั้นที่ผ่านมา ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางด้านภาษาไทยของนักเรียนยังอยู่ในระดับไม่น่าพึงพอใจ (กรมวิชาการ, 2533) อีกทั้ง "นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาจำนวนหนึ่งอ่านหนังสือไม่ออก และเขียน ไม่ได้ เป็นสาเหตุให้เรียนอ่อนในวิชาอื่น ๆ ไม่สามารถใช้ภาษาในการสื่อความหมายและแสวงหา ความรู้ได้ด้วยตนเอง ถ้าไม่ได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และถ้าศึกษาต่อก็จะมีพื้นฐานอ่อน ไม่สามารถเรียนได้อย่างราบรื่น" สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีนโยบายที่จะ เร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้ให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกคนอ่านออก เขียนได้ ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรโดยมีเหตุผลสรุปได้ดังนี้

การเร่งรัดคุณภาพทางด้านภาษาไทย ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 เพื่อให้ นักเรียนมีความสามารถพื้นฐานทางภาษาไทย จนถึงระดับที่มั่นใจได้ว่านักเรียนจะมีเครื่องมือใน

การเรียนรู้กลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างดี และ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาจะมีความสามารถทางภาษาในระดับสูง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือใช้การศึกษาต่อได้เป็นอย่างดี (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะ เห็นได้ว่าหลักสูตรได้มีการปรับปรุง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตได้ในสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่หลักสูตรจะสัมพันธ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่ง เป็นที่ยอมรับกันว่า "ขั้นตอนการใช้หลักสูตรนั้นเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญในการชี้ถึงความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของหลักสูตรโดยตรง" (สังัด อุทรานันท์, 2532) และเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาหลักสูตร จนมีคำกล่าวว่า "การพัฒนาหลักสูตรนั้นไม่ยาก แต่การนำหลักสูตรไปใช้มีความยุ่งยากมากกว่า" (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2535) ดังนั้นแม้ว่าหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดก็อาจจะประสบความสำเร็จได้ยาก (บุญมี เฌรยอด, ม.ป.ป.)

ในการจัดการศึกษาประเทศไทยได้กำหนดหลักสูตรที่มีลักษณะ เป็นอย่างเดียวกันเรียกว่า หลักสูตรระดับชาติ บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า

หลักสูตรระดับชาติเป็นหลักสูตรกลางที่มีลักษณะครอบคลุม หรือกว้างและมีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อที่จะให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพเหมาะสมกันกับแต่ละท้องถิ่น เช่น เขตการศึกษาจะต้องมีการปรับหรือขยายเพิ่มเติมให้ชี้ชัดเฉพาะเจาะจงลงไปว่า ในแต่ละท้องถิ่นจะเห็นอะไรที่ต้องการเรียนเป็นพิเศษ เพราะในแต่ละท้องถิ่นนั้นมีความแตกต่างในความเป็นอยู่กันอยู่แล้ว อย่างเช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิต

นครราชสีมาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย อีกรัฐต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของภาษา ศาสนา และขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ได้ถ่ายทอดสู่กันจนเป็นเหตุให้ชนพื้นเมืองส่วนใหญ่ในถิ่นนี้มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกับพลเมืองในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะภาษาพูดที่มีภาษามลายูพื้นเมืองหรือภาษายาวีเป็นภาษาประจำถิ่น เมื่อรัฐได้ขยายการจัดการศึกษาภาคบังคับไปจนทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ อุปสรรคสำคัญอย่างหนึ่งที่ได้กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพทางการศึกษาของคนในถิ่นนี้ก็คือ ความตกต่ำทางด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนในกลุ่มวิชาทักษะภาษาไทย ซึ่งจากที่ผ่านมามีพบว่า ความก้าวหน้าคุณภาพของนักเรียนในกลุ่มทักษะภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดนครราชสีมา

(กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) มีผลการประเมินต่ำสุด ทั้งค่าเฉลี่ยร้อยละและร้อยละนักเรียนที่มีผลน่าพอใจซึ่งมีค่าเท่ากับ 54.64 และ 61.00 ตามลำดับ โดยมีความก้าวหน้าของคะแนนเฉลี่ยร้อยละและร้อยละของนักเรียนที่น่าพอใจเพียง 1.53 และ 2 ตามลำดับ และเมื่อแยกประเมินตามสมรรถภาพคือสมรรถภาพการฟัง การอ่านในใจ ความเข้าใจ ในหลักเกณฑ์ทางภาษา การเขียน การอ่านออกเสียง การพูด พบว่า 4 ใน 6 ของสมรรถภาพ ดังกล่าวมีผลการประเมินต่ำสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ นอกจากนี้เมื่อปีการศึกษา 2533 สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ (2536) ได้ทำการประเมินการใช้หลักสูตร ระดับประถมศึกษา โดยการวัดและการประเมินความรู้ความสามารถพื้นฐานด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร จำแนกตามจังหวัด ก็พบว่าจังหวัดนราธิวาสมีผลการประเมินต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในเขตการศึกษาเดียวกัน คือ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 45.31 และระดับการประเมินต้องปรับปรุงถึงร้อยละ 33.895 (ดูในภาคผนวก)

ด้วยสภาพการศึกษาจังหวัดนราธิวาสที่ผ่านมามีลักษณะดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่เป้าหมายของการศึกษาในด้านคุณภาพ ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ข้อ 8 ที่ว่า "นักเรียนประถมศึกษาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีผลการเรียนในกลุ่มทักษะภาษาไทย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ" โดยมีตัวบ่งชี้คือร้อยละของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับน่าพอใจ และร้อยละนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์สมรรถภาพของการเรียน และขณะนี้การจัดการเรียนการสอนได้ดำเนินการตามหลักสูตรฉบับปรับปรุงมาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แต่ด้วยกระบวนการการสอนตามหลักสูตรได้แบ่งเป็นช่วงชั้น คือ ช่วง ป.1 - ป.2, ป.3 - ป.4 และ ป.5 - ป.6 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพ และปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ฉบับปรับปรุง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส โดยจะศึกษาตามลักษณะงาน 3 งาน อันได้แก่ งานบริหารและบริการหลักสูตร งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร และงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้ทราบสภาพการปฏิบัติจริงในการใช้หลักสูตรว่ามีการดำเนินการอย่างไรและมีปัญหาอะไรบ้าง ซึ่งจะ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการแก้ไขหรือปรับปรุงการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2536 จำนวน 358 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล คือ

- 1.1 ผู้บริหาร จำนวน 358 คน
- 1.2 ครูผู้สอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 จำนวน 1,051 คน
2. กรอบแนวคิด การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 งานบริหารและบริการหลักสูตร
  - 2.1.1 การเตรียมบุคลากร
  - 2.1.2 การจัดครูเข้าสอน
  - 2.1.3 การจัดตารางสอน

- 2.1.4 การเตรียมสื่อการเรียนการสอน
- 2.1.5 การเตรียมสถานที่
- 2.1.6 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 2.2 งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
  - 2.2.1 การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
  - 2.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.2.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 2.2.4 การจัดการสอนซ่อมเสริม
- 2.3 งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร
  - 2.3.1 การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตร
  - 2.3.2 การสร้างขวัญและกำลังใจ

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการใช้หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นตามที่เป็นจริงในการใช้หลักสูตรในลักษณะของการปฏิบัติหรือปริมาณหรือความเหมาะสม

ปัญหาการใช้หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ทำให้การใช้หลักสูตรไม่เป็นตามที่คาดหวัง

กลุ่มทักษะภาษาไทย หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เฉพาะกลุ่มภาษาไทย ตามโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือผู้รักษาการแทนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2536

ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส ปีการศึกษา 2536

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้บริหารโรงเรียน ช่วยเหลือแนะนำและส่งเสริมให้ครูใช้หลักสูตรได้บรรลุจุดหมาย
2. เป็นข้อมูลพื้นฐานให้ครูปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงการใช้หลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น
4. เป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร ได้ปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มทักษะภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การนำเสนอผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยลำดับขั้นตอนของการเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนียามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 กล่าวถึงวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 กล่าวถึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในส่วนสุดท้ายเป็นรายการอ้างอิง และภาคผนวก